

Teoria socială a învățării

Drăgan Alice

Învățarea socială reprezintă o achiziție a cunoștințelor și a deprinderilor care rezultă din observarea directă sau indirectă a comportamentului semenului. Termenul “social” caracterizează natura procesului de învățare, nu conținutul posibilelor achiziții; el arată că achiziția se efectuează sub efectul mediului înconjurător, mai degrabă social decât fizic.

Teoria învățării sociale reprezintă o abordare foarte influentă în psihologie, ce explică procesele prin care: se achiziționează un comportament sau o secvență de comportament, se inițiază comportamentele și se mențin pattern-urile de comportament. Cel mai cunoscut psiholog care a abordat această teorie este Albert Bandura (1977) care a aplicat teoria învățării sociale în studierea agresivității. Conform lui Bandura, comportamentul social nu este înăscut, ci învățat de la modele adecvate. Accentul cade pe experiențele de învățare ale individului care pot fi directe sau indirecte (vicariante). Prin socializare copilul învață comportamentul agresiv pentru că fie este recompensat direct, fie observă că ceilalți sunt recompensați pentru conduite agresive.

Interesându-se de problemele învățării prin imitație, pe care o considera una dintre sursele esențiale ale învățării alături de învățarea prin contiguitate-repetiție și cea prin consecințe, Bandura se afirma în mod clar ca un cognitivist de origine și spirit behaviorist. Teoria sa susține că dacă orice schimbare de comportament implică o schimbare cognitivă, pentru a schimba cognițiile trebuie să acționăm asupra comportamentului. Cercetările sale demonstrează că schimbările comportamentale produse prin condiționarea clasică sau prin condiționarea instrumentală nu sunt doar asocieri ale răspunsurilor la stimuli, ci ele sunt mediate cognitiv. Bandura considera că achiziția de noi comportamente are loc în cadrul unei interacțiuni între mediu și caracteristicile personale ale individului. Comportamentul este influențat de atitudinile persoanei, de convingerile sale, de istoria întăririlor anterioare dar și de stimulii din mediu. De asemenea, un comportament odată produs, poate determina schimbări ale mediului, la fel cum și aspecte ale personalității pot fi influențate de acțiunea mediului.

Prin cercetările realizate, Bandura atrage atenția asupra faptului că oamenii învață deseori numai privindu-i pe ceilalți și astfel individul codează informația despre comportamentul lor, iar în ocazii ulterioare folosește această informație codată drept ghid pentru acțiunile proprii, fără a fi nevoie de vreo întărire pentru producerea răspunsului. O mare parte a procesului de învățare

socială se realizează prin expunerea la modele de viață reala care produc, intenționat sau nu, structuri de comportament ce pot fi imitate de către alții.

Imitația înseamnă apariția unei similitudini între comportamentul unui model și cel al unui subiect, în condițiile în care comportamentul primului a servit drept indice pentru comportamentul celui din urmă. Bandura delimitează două faze ale procesului de imitație: faza de achiziție (în care subiectul învață comportamentul unui model) și faza de performanță (în care subiectul manifestă un comportament ce reproduce comportamentul modelului). Unul dintre cele mai reprezentative experimente ale lui Bandura urmărea modul în care copiii observă și reproduc un comportament agresiv. Astfel, copiii împărțiți în trei grupuri au vizionat un film în care un model adult se comporta agresiv. Apoi, primul grup a văzut că agresorul era pedepsit pentru comportamentul lui, al doilea grup a văzut că agresorul era recompensat, iar al treilea grup nu a văzut nici o consecință a comportamentului agresorului.

Observarea ulterioară a comportamentului copiilor a dezvăluit grade diferite de imitare. Primul grup a dezvoltat un comportament mai agresiv decât celelalte două grupuri, dar când copiilor li s-a oferit o recompensă pentru imitarea comportamentului modelului, toate cele trei grupuri au produs, în aceeași măsură, un comportament agresiv. Astfel, Bandura recunoaște importanța întăririi în producerea performanței imitative. El spune că întăririle administrate modelului influențează performanța observatorului, fără a influența și achiziția răspunsurilor imitative.

Învățarea observațională se presupune că este atinsă printr-un proces de întărire diferențială. Când comportamentul imitativ a fost întărit în mod pozitiv, iar răspunsurile divergente au fost nerăsplătite, fie pedepsite, comportamentul celorlalți intră în funcțiune ca stimul discriminator pentru răspunsurile pozitive.

Raportarea la modele și imitarea comportamentului modelului constituie o formă de învățare prezentă în multe situații din viața cotidiană. Modelele pot fi reale dar și simbolice (cuvinte, idei care sunt valorizate social, imagini, evenimente). Urmărind modelele, copilul ajunge să înțeleagă ce comportamente sunt valorizate de societate și care sunt dezaprobatate sau pedepsite.

În ceea ce privește aplicabilitatea acestui model de învățare pentru actul educațional, ea merge de la dobândirea unor comportamente verbale la însușirea unor deprinderi motorii și până la achiziționarea unor comportamente sociale, a unor atitudini, prin identificarea cu adultul

apreciat. Unii autori au arătat că profesorul poate servi în mod efectiv în clasă drept model pentru învățarea prin imitație. Copiii vor reproduce mai frecvent un comportament al unui coleg care a făcut obiectul unei întăririi sociale. De aceea, profesorii care doresc să stimuleze anumite comportamente ale elevilor vor sublinia asemenea comportamente în clasă folosind povești, filme sau alte reprezentări simbolice ale comportamentului dorit, recompensând apoi elevii care reproduc asemenea comportamente, mărinz astfel autoritatea modelelor utilizate.

Utilizarea întăririlor sociale de către profesor în mediul școlar pentru mărirea frecvenței comportamentelor dezirabile crește șansele ca acestea să devină stabile și în mediul extrașcolar, unde elevul întâlnește deseori întăririi sociale asemănătoare.

Angajarea unui individ într-o activitate și performanța în acea activitate sunt legate de o dimensiune importantă a personalității, pe care Bandura a numit-o autoeficiență sau percepția eficienței personale. Aceasta se referă la ceea ce credem despre abilitățile proprii, despre capacitatea pe care o avem de a duce la bun sfârșit acțiunile necesare obținerii unor performanțe. Autoeficiența crescută poate îmbunătăți performanța, deoarece încrederea în propria eficiență are un rol important în obținerea succeselor.

Teoria învățării sociale a mai fost abordată și de *Krumboltz* (1996) care subliniază teoria consolidării. Pe scurt, această teorie se bazează pe ideea că individul intră într-un anumit mediu (lumea) cu o anumită zestre genetică. În timp ce crește, persoana se va confrunta cu diverse evenimente (sociale, economice, culturale etc.). Individul va învăța din aceste confruntări și va aplica (acționa) ceea ce a învățat la noile evenimente și confruntări. Aceasta va conduce la feedback-ul de la alte persoane (uneori persoane care pot fi considerate drept model) și va oferi o imagine asupra succesului sau eșecului propriilor acțiuni. Totalitatea acestor reacții va influența noile alegeri ale individului ori de câte ori acesta va trebui să facă alegeri și va ajuta la creșterea probabilității efectuării unor alegeri care să evite pe viitor eșecurile. Acest proces de învățare este un proces continuu, care durează toată viața, deoarece atât individul, cât și mediul se schimbă în mod constant.

Bibliografie:

<http://ro.scribd.com/ Albert-Bandura>

http://www.psih.uaic.ro/Curs_psihologie_sociala